

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ
ပဋိပက္ခနှင့် လုံခြုံရေး

ပဋိပက္ခနှင့် လုံခြုံရေး

ဤကဏ္ဍတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။

(က) အမျိုးသားအဆင့်နောက်ခံအခြေအနေ

- တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ
- တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA)
- ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများအား တိုင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ စီမံအုပ်ချုပ်မှု
- ပဋိပက္ခ ဓာတ်သတ္တုများ
- တရားမဝင်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ကျူးကျော်ခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာကန့်ကွက်ဆန္ဒခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်

(ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှတွေ့ရှိချက်များ

- ကုမ္ပဏီနှင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းတို့ကြား ပဋိပက္ခ နှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု
- သတ္တုတွင်းတည်နေရာများအနီးရှိ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း၌ မလုံခြုံမှု
- တရားဝင် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းများနှင့် တရားမဝင် လက်လုပ်လက်စား တူးဖော်ကြသူတို့ကြားပဋိပက္ခ
- ဥပဒေနှင့်မညီညွတ်သောလုပ်ငန်းများနှင့် ကုန်သွယ်မှုစီးဆင်းပုံ
- လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ

(ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ

(က) အမျိုးသားအဆင့် နောက်ခံအခြေအနေ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရေးပါသော ဓာတ်သတ္တုကြွယ်ဝမှု အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် သဘာဝသယံဇာတအများစုသည် မကြာခင် တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားရာ နယ်စပ်ဒေသများတွင် တည်ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့သော သယံဇာတများအား ထိရောက်သည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုမရှိလျှင် သဘာဝသယံဇာတကြွယ်ဝမှုသည် ပဋိပက္ခများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေပြီး ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို လျော့နည်းစေနိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍများနှင့် သတ္တုတွင်းတစ်ခုချင်းစီတိုင်း၏ နေရာများအားလုံးသည် လုံခြုံစိတ်ချရမှုမရှိပါ။ အကြီးစားနှင့် တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရာဒေသများအား စီမံခန့်ခွဲမှုအပါအဝင် ဓာတ်သတ္တုကြွယ်ဝသောနယ်စပ်ဒေသများတွင် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့များနှင့် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကြား ပဋိပက္ခအသွင်နှင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များမှ အရပ်သားပြည်သူများအပေါ် အုပ်ချုပ်မှု(ခြိမ်းခြောက်မှု)မှ မလုံခြုံမှုများ ရှိနေကြသည်။ နိုင်ငံ၏အလယ်ပိုင်းဒေသများတွင် မြန်မာနိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးစနစ် တိုးတက်ပွင့်လင်းလာမှုများနှင့်အတူ ဒေသခံပြည်သူများအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းများ၏ ထိခိုက်မှုများကိုဆန့်ကျင်သော ဆန္ဒပြမှုများနှင့် ဘီလပ်မြေစက်ရုံကို လောင်စာထောက်ပံ့ပေးသော ဓာတ်အားပေးစက်ရုံများကိုဆန္ဒပြမှုများ စသည်တို့ကို နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၌ လက်ပံတောင်းသတ္တုတွင်းအား လူထုမှငြိမ်းချမ်းစွာ ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြမှုကိုနှိမ်နင်းရန် ရဲအရာရှိများက အဖြူရောင်ဖော့စဖရတ် (phosphorus) အသုံးပြုခြင်းနှင့် ၂၀၁၄

ခုနှစ်တွင် ယင်းနေရာ၌ပင်အရပ်သားကန်ကွက် ဆန္ဒပြသူအိမ်ခင်းသေဆုံးခဲ့မှုတို့⁴²⁶ ကဲ့သို့သော အကြမ်းဖက်မှုများ ပါဝင်သည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ

၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် နယ်စပ်ဒေသများမှ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု လက်နက်ကိုင် အတိုက်အခံ အုပ်စုများနှင့် အလယ်ပိုင်းဒေသ ဗမာကြီးစိုးသောအစိုးရတို့အကြား လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားခဲ့ကြသည်။⁴²⁷ မြန်မာ့စစ်တပ်သည် ၎င်း၏ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာမြင့်စွာ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု အတိုက်အခံ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းများအပေါ် ၎င်းတို့ဆင်နွှဲခဲ့သည့် သောင်းကျန်းသူနှိုင်းနင်းရေးတိုက်ပွဲများတွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုမျိုး စုံနှင့် နိုင်ငံတကာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာဥပဒေတို့ကို ချိုးဖောက်မှုများကျူးလွန်ခဲ့သည်။ တပ်ဖွဲ့များ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုကျေးရွာများကို ဝင်ရောက်ကြသောအခါ အရပ်သားများအား အတင်းအကြပ်ခိုင်းစေခြင်း (အထူးသဖြင့် ဝေါ်တာဆွဲခြင်း)၊ အစားအစာနှင့်အထောက်အပံ့များ ချောဆွဲခြင်း၊ အရပ်သားများအား သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ နှိပ်စက်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့အား အဓမ္မရွှေ့ပြောင်းခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ကြသည်။ လက်နက်ကိုင်တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု အတိုက်အခံအဖွဲ့များသည် အစိုးရစစ်တပ်လောက်မဆိုးသော်လည်း ၎င်းတို့တွင် အာဏာအလွဲသုံးစားပြုမှုများရှိခဲ့ ကြသည်။⁴²⁸ တိုင်းရင်းသားတို့၏နစ်နာမှုများမှာ ဖော်ပြပါ ချိုးဖောက်မှုများကျူးလွန်ခဲ့ရသည့်အပြင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်မရှိခြင်းနှင့် ဗဟိုအစိုးရနှင့်သယံဇာတခွဲဝေမှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့်ပိုင်းပယ်ခံရခြင်း၊ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် မရှိခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု ဘာသာစကားများဖြင့် ပညာသင်ကြားခွင့်မရခြင်း စသည်တို့မှာ အဓိကဖြစ်သည်။

ပဋိပက္ခနှင့် ဖယ်ထားခံရခြင်းများသည် ဆင်းရဲမွဲတေပြီးဖြစ်သော တိုင်းရင်းသားနယ်စပ်ဒေသများတွင် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကို အကြီးအကျယ်အဟန့်အတားဖြစ်ခဲ့သည်။ သာကောအားဖြင့် ချင်းပြည်နယ်မှလူဦးရေ၏ ၇၃%၊ ရခိုင်ပြည်နယ်မှလူဦးရေ၏ ၄၄% (ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အချက်အလက်ပြန်လည်သုံးသပ်မှုက ၇၇.၉%) နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မှ လူဦးရေ၏ ၃၃%တို့သည် ဆင်းရဲမွဲတေမှုများကြောင်းအောက်တွင် နေထိုင်ကြသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအရ ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှုန်းသည် ၂၆% ဖြစ်သည်။ (ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အချက်အလက်ပြန်လည်သုံးသပ်မှုက ၃၇.၅% အဖြစ်တွက်ချက်ခဲ့သည်။)⁴²⁹

တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA)

၂၀၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ (၈) ဖွဲ့အကြားတွင် NCA လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ အခြားအဖွဲ့ဆယ်ဖွဲ့များမှ လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ငြင်းဆိုခဲ့ကြသည်။⁴³⁰ NCA သည် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်အပစ် အခတ်ရပ်စဲမှု ၁၅ ခုလုံးအား တပေါင်းတည်ဖြစ်စေရန်၊ နိုင်ငံရေး လမ်းပြမြေပုံ တစ်ခုစတင်ရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်၏နောက်ဆက်တွဲအဆင့်ဖြစ်သော နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများချမှတ်ရန် တို့အားရည်ရွယ်ပါသည်။ ၎င်းက အရပ်ဖက်စောင့်ကြည့် စစ်ဆေးမှုများပါဝင်သည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ချိုးဖောက် မှုများအား ပူးပေါင်းကြီးကြပ်ရန်နှင့် ဖော်ထုတ်ရန်နည်းလမ်းတစ်ခုကိုလည်း ဖော်ဆောင်ပေးသည်။⁴³¹ NCA လက်မှတ်ထိုးထားသည့် အဖွဲ့များ၊ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ရရှိထားသော်လည်း

426 နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့၊ စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်ရန် ဖွင့်ထားပြီး၊ ၂၀၁၅။
427 အစိုးရနှင့်ဗဟုအကြား လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။
428 For a full discussion of the human rights situation in the counter-insurgency context, see reports from Amnesty International from 1988 – 2008, Human Rights Watch and the OHCHR Reports of the Special Rapporteur on the situation of human rights in Myanmar
429 ADB, နိုင်ငံနှင့်ကြားဖြတ်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဗဟို၊ မြန်မာနိုင်ငံ ၂၀၁၂ - ၂၀၁၄၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှုကို သုံးသပ်ခြင်း (အကျဉ်းချုပ်) ၂၀၁၂ မြန်မာတိုင်းမိတ်၊ သတင်းအချက်အလက်များရရှိလာမှုသည် ဆင်းရဲမွဲတေမှုကို ပြောင်းလဲစေသည်။ မေလ ၁၉ ရက်နေ့ ၂၀၁၄။
430 ၂၀၁၅ ခုနှစ် တစ်နိုင်ငံလုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးစာချုပ်။
431 နိုင်ငံတကာ အတိအကျကူညီရေးအဖွဲ့၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းသို့ ရောက်ရှိရေး။ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် စာမျက်နှာ ၂။

NCA ကို လက်မှတ်ထိုးသည့်အဖွဲ့များနှင့် အစိုးရတပ်ဖွဲ့များအား လက်ရှိအချိန်ထိတိုက်ခိုက်နေဆဲဖြစ်ပြီး၊ အဖွဲ့များ အားလုံးအပါအဝင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အဓိကအလေးထားစရာကိစ္စနှင့်စိတ်ဝင်စားမှုမှာ ၎င်းတို့နယ်နိမိတ်အတွင်း ထိန်းချုပ်ထားသော သဘာဝသယံဇာတများကို စီမံခန့်ခွဲရန်နှင့်ပတ်သက်၍ မျှတသော သဘောတူညီမှုတစ်ခု လိုအပ်ချက်ပင်ဖြစ်သည်။ NLD အစိုးရသည် ၎င်း၏ ၂၀၁၇ ပင်လုံညီလာခံအရ ၂၀၁၆ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တို့တွင် ညီလာခံနှစ်ခု ကျင်းပခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများမှာ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ကြန့်ကြာနေသည်။⁴³² သို့သော် နောက်ထပ်အဖွဲ့ ၂ ဖွဲ့ဖြစ်သည့် မွန် နှင့်လားဟူတို့သည် ၂၀၁၈ခုနှစ်တွင် NCA ကို လက်မှတ်ထိုးခဲ့၍ အဖွဲ့ပေါင်း ၁၀ ဖွဲ့အထိ လက်မှတ်ထိုးပြီးဖြစ်သည်။⁴³³

NCA ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂၅(က) အရ သက်ဆိုင်ရာ (အတိအကျသတ်မှတ်မထားသော) အပစ်ရပ်နယ်မြေများအတွင်း လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုအပါအဝင် ယင်းနယ်မြေများတွင် လက်တွေ့အုပ်ချုပ်နေသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း များ၏ အာဏာရှိနေသည့် အကူးအပြောင်းကြားကာလတစ်ရပ်ကို အသိအမှတ် ပြုထားပါသည်။ လက်မှတ်ထိုးထိုးခဲ့ သော အဖွဲ့များသည် အရပ်သားများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့်ပညာရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ ယဉ်ကျေးမှုများထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရလဒ် များရရှိရန် အတူတကွပူးပေါင်းလုပ်ကိုင်ကြရန်နှင့် ဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်သော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကို တိုက်ဖျက်ရန် ကတိကဝတ်ပြုထားကြသည်။

NCA သည် သယံဇာတခွဲဝေမှု သို့မဟုတ် သယံဇာတအုပ်ချုပ်မှုအား ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရန် မဖော်ပြဘဲ သက်ဆိုင် ရာတိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဒေသများအတွင်းသာ အတိအကျဖြစ်သော တာဝန်များကို အကောင်အထည် ဖော်မှုအား ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ၎င်း EAO တို့သာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု နည်းလမ်းဖြင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖော်ပြပါရှိသည်။ ဤသည်မှာ EAO များအား ၎င်းတို့စစ်ရေးအရထိန်းချုပ်ထားသည့် ဒေသများတွင်သာမက ၎င်းတို့ ဩဇာအာဏာရှိသည့် သက်ဆိုင်ရာနယ်မြေများအားအကျိုးသက်ရောက်မည့် မူဝါဒများအပေါ် ပိုမိုကြီးမားသည့် ဩဇာ ပေးအပ်ခြင်းဟု နားလည်နိုင်သည်။ NCA ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂၅(ခ) အရ အပစ်ရပ်ဒေသအတွင်း ဒေသခံပြည်သူလူထုအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုကြီးမားသော စီမံကိန်းများလုပ်ဆောင်ရန်ရှိပါက ၎င်းတို့၏စီစဉ်မှုသည် EITI ၏ စံနှုန်း (Sic) နှင့်အညီ ဒေသခံပြည်သူလူထုနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သွားရန် ဟုဖော်ပြထားပါသည်။

ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများအား တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှု

ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အချိန်တွင် MRCB မှ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း ၁၀ ဖွဲ့ကျော်နှင့် အစိုးရစစ်တပ် ၏တပ်ဖွဲ့များက သယံဇာတများအား စီမံခန့်ခွဲမှုများလုပ်ဆောင်နေသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ EAO များ၏ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနည်းလမ်းများမှာ ခေတ်မှီ၍ နည်းစနစ်ကျသော နည်းဥပဒေ များနှင့် လိုအပ်ချက်များသည် ကြုံသလိုဆောင်ရွက်သည့် ချဉ်းကပ်မှုများကဲ့သို့ ရောနှောထွေပြားလျက်ရှိသည်။ ခြုံငုံသုံးသပ်ရလျှင် EAO တို့၏အုပ်ချုပ်မှုသည် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေး ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းမှုများထက် ဘဏ္ဍရေး အစီအမံများကိုသာ ပိုမိုအာရုံစိုက်သည်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့သော် လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂၄ တွင်ဖော်ပြထားသကဲ့ သို့ EAO များမှာ ၎င်းတို့၏ သဘာဝသယံဇာတစီမံအုပ်ချုပ်မှု အလေ့အကျင့်များတွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးကဏ္ဍ များကို ရှင်းလင်းစွာထည့်သွင်းထားသည့် စနစ်ကျသော နည်းလမ်းများရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

432 ပုပ္ဖန်းနွေးဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော တိုက်ခိုက်မှုများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးခရီးစဉ်ကို နှောင့်နှေးစေပါသည်။ VOA ဇန်နဝါရီလ ၁၀ ၂၀၁၈။
433 သုံးသပ်ချက်၊ မွန်နှင့်လားဟူအဖွဲ့များ NCA လက်မှတ်ထိုးသောကြောင့်ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မရှင်သည် အနိုင်ရနေခြင်းဖြစ်သည်။ ဧရာဝတီ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၃၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂၄။ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU)၏ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ လိုင်စင်များအတွက် နည်းဥပဒေများနှင့် စဉ်းမျဉ်းများ။⁴³⁴

- ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) တွင် ၎င်းတို့ထိန်းချုပ်နယ်မြေများတွင်ကျင့်သုံးသည့် နည်းဥပဒေနှင့်စည်းမျဉ်း အချို့ရှိသည်။⁴⁰⁷ ယင်းတို့ တွင် KNU မှ ခွင့်ပြုသော သတ္တုတွင်းခွင့်ပြုမိန့် ကိုင်ဆောင်ထားသည့် တာသီးပုဂ္ဂလများ နှင့်ကုမ္ပဏီများအတွက်သက်ရောက်သော နည်းဥပဒေများပါဝင်သည်။ ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးကဏ္ဍများအား စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သည့်အချက်များတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။
- ရွှေထုတ်လုပ်မှု လုပ်ငန်းများ မစတင်မီ ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် သက်ဆိုင်ရာမြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးသို့သတင်းပို့ရမည်ဖြစ်၍ ခွင့်ပြု/သတ်မှတ်ထားသော နယ်မြေအတွင်းတွင်သာ ဓာတ်သတ္တုကို ထုတ်ယူရမည်။
  - အခြားဓာတ်သတ္တုသယံဇာတများနှင့် ရှေးဟောင်းအမွေအနှစ်အရာဝတ္ထုများကို လုပ်ကွက်တွင်တွေ့ရှိပါက ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် KNU ၏ သတ္တုတွင်းဌာနသို့ ချက်ချင်းသတင်းပို့ရမည်။
  - ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် ခန့်အပ်ထားသောအလုပ်သမားအားလုံး၏ အမည်၊ အသက်၊ နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတ်ပြားအမှတ်နှင့်လိပ်စာများအား KNU မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးရုံးသို့ တင်ပြရမည်။
  - ပြင်းထန်သောထိခိုက်ဒဏ်ရာ သို့မဟုတ် သေဆုံးမှုဖြစ်ပွားပါက ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် KNU ၏ သတ္တုတွင်းဌာနသို့ သတင်းပို့ရမည်။ လျော်ကြေးအား KNU မှ သတ်မှတ်ထားသည့် အလုပ်သမားလျော်ကြေး နည်းဥပဒေများနှင့်အညီ ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်သူမှပေးရမည်။
  - သစ်တောမြေတွင်ရှိသည့် သစ်ပင်များကိုခုတ်လှဲရမည်ဆိုပါက သက်ဆိုင်ရာ KNU သစ်တောဌာနမှ ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက်အား ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူမှ ရယူထားရမည်။
  - လုပ်ကွက်တွင် ခုတ်လှဲထားသော မည်သည့်သစ်ပင်များကိုမဆို KNU သစ်တောဌာနမှ သတ်မှတ်ထားသော ဈေးနှုန်းဖြင့် ဝယ်ယူရမည်။
  - ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်နေစဉ်အတောအတွင်း လိုအပ်သော ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးစီမံချက်များ၊ မီးဘေးနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှု တားဆီးကာကွယ်ရေးစီမံချက်များအား အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကတိပြုထားသည်များကို စနစ်တကျလုပ်ဆောင်ရမည်။
  - ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် KNU မြို့နယ်သတ္တုတွင်းကော်မတီကို အခွန်ပေးဆောင်ရမည်ဖြစ်ကာ နည်းဥပဒေများကို ချိုးဖောက်သော ကိစ္စရပ်များအတွက် ပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ်ခံရမည်။

ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများ

အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်း (NGO) တစ်ခုဖြစ်သည့် Global Witness ၏ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အစီရင်ခံစာအရ ၂၀၁၄ ခုနှစ် တစ်နှစ်တည်းအတွက် မြန်မာ့ကျောက်စိမ်းထုတ်လုပ်မှုမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၁ ဘီလျံ တန်ဖိုးရှိခဲ့သည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့သည်။⁴³⁵ ဤအစီရင်ခံစာအရ တိုင်းပြည်တစ်ပြည်လုံးအတွက် GDP ၏ ထက်ဝက်နှင့်ညီမျှသော ယင်းငွေများသည်ဒေသခံများနှင့်နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးမှုတွင် ထည့်ဝင်ရမည့်အစား လက်ရှိတွင် ပဋိပက္ခအုပ်စုများနှင့် ပဋိပက္ခဖန်တီးနေသူများ (အထူးသဖြင့် ကချင်ပြည်နယ်တွင်) ၏ ဘဏ္ဍာငွေများအတွက် ဖြည့်တင်းပေးနေသည်ဟုဆိုနိုင်သည်။

434 MCRB ၏ကွင်းဆင်းလေ့လာချက် ၂၀၁၆။
 435 Global Witness၊ ကျောက်စိမ်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏အကြီးမားဆုံး လျှို့ဝှက်ချက်။ အောက်တိုဘာလ ၂၃ ရက် ၂၀၁၅။

ဤသုတေသနလုပ်ငန်းမှ မြန်မာ့ကျောက်စိမ်းလုပ်ငန်းကိုသာ ပဋိပက္ခနှင့်အတတ်လိုက်စားမှုတို့နှင့်ဆိုင်သည့် ဆက်စပ် မှုကိုပြနိုင်သော်လည်း အခြားသယံဇာတများနှင့်ပဋိပက္ခအကြား ဆက်သွယ်ချက်မှာမူ ရှင်းလင်းမှုမရှိပေ။ ပမာဏ အတိအကျမသိရသော်လည်း ရှမ်းပြည်နယ်မှ "ဝ" ပြည် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် (UWSA) ၏ ထိန်း ချုပ်နယ်မြေတွင် ခဲမဖြူအမြောက်အများ ထုတ်လုပ်နေသည်။ ဤနယ်မြေအတွက် မည်သည့်လုပ်ငန်းလိုင်စင်မျှ နေပြည်တော်က ထုတ်ပေးထားသည် မဟုတ်ပါ။ ဤနယ်မြေမှထွက်ရှိသော ထုတ်လုပ်မှုများအား တရုတ်နိုင်ငံတွင်ရှိ သော သတ္တုသန့်စင်စက်ရုံများသို့ တိုက်ရိုက်ပို့ဆောင်သည်ဟု ယူဆရသည်။⁴³⁶

စက်မှုကုန်ကြမ်း ရွှေ၊ ခဲမဖြူနှင့် အဖြိုက်နက်ကဲ့သို့သော ဓာတ်သတ္တုများမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် သမားရိုးကျ ပဋိပက္ခ ဖြစ်စေသော ဓာတ်သတ္တုများနှင့်နှိုင်းစာလျှင် ပဋိပက္ခအခြေအနေများပေါ်တွင် ပို၍နည်းပါးသော သက်ရောက်မှုနှင့် အားနည်းသည့် ဆက်စပ်မှုရှိသည်ဟုယူဆရသည်။ ထုံးကျောက်ကဲ့သို့သော တန်ဖိုးနှင့်အလေးချိန်အမျိုး ပိုမိုမြင့်မား သည့် သတ္တုများမှာ ခေါင်းပုံဖြတ်ရန်နှင့် မှောင်ခိုလုပ်ရန်မလွယ်ကူပေ။⁴³⁷ ထိုသို့ဖြစ်သော်လည်း ရွှေသတ္တုရိုင်းဆင့် တက်သန့်စင်မှုအတွက် ဆိုင်ရာနိဒ်တွင်ပျော်ဝင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ထုံးကျောက်ထုတ်ကုန်များ (CaO) အသုံးပြုမှုတွင် ဓာတ်သတ္တုခေါင်းပုံဖြတ်မှုသည် နောက်ဆုံးတွင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွက် ဘဏ္ဍာငွေဖြည့်တင်းပေးနေသော ဝင်ငွေစီးကြောင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်နေဆဲဟု အဓိပ္ပာယ်ရ ကောက်ယူနိုင်သည်။ ထုံးကျောက်ထုတ်ယူမှု ကဏ္ဍ သည်လည်း ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့သောဒေသများတွင် ကြီးထွားလာနေသည်။ အထူးသဖြင့် ယင်းမှာ ကရင်နှင့်မွန်ပြည် နယ်များတွင်ဖြစ်၍ EAO များနှင့်ဆက်စပ်မှုရှိသော ကုမ္ပဏီများပါဝင်လေ့ရှိသည်။⁴³⁸

စစ်တပ်နှင့်ဆက်စပ်နေသော ကုမ္ပဏီများဖြစ်သည့် UMEHL နှင့် MEC တို့သည် ထုံးကျောက်/ဘိလပ် မြေလုပ်ငန်း၊ ခဲမဖြူတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဤ SWIA တွင်မပါဝင်သော အခြားသတ္တုအမျိုးအစားများတူးဖော်ထုတ် လုပ်မှုတွင် လည်း တရားဝင်ပါဝင်နေသည်။⁴³⁹

တရားမဝင်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှု၊ ကျူးကျော်မှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာကန့်ကွက်ဆန္ဒပြမှုတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော ဥပဒေမူဘောင်

၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေသည် တရားဝင်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှု ခွင့်ပြုမိန့်မရှိဘဲ လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်နေကြောင်းတွေ့ရှိသော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများကို ပိုမိုကြာမြင့် သောထောင်ဒဏ်၊ ပိုမိုကြီးမြင့်သောငွေဒဏ်များဖြင့် ပစ်ဒဏ်များကြီးလေးပါသည်။

(အပိုင်း ၂-မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုကို ကြည့်ရှုပါ) ထို့အပြင် သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက် မြေပေါ်တွင် ကျူးကျော်မှုနှင့် ပတ်သက်သော စည်းကမ်းချက်များပါရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အသရေဖျက်မှုဆိုင်ရာ ပြစ်မှုဥပဒေများသည် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်စေကြောင်း သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော သတ္တုတွင်းတည်ရာတစ်ခုခုမကတွင် လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ International Commis- sion of Jurists ၏ အဆိုအရ အသရေဖျက်မှုသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်တရားမမှုမဟုတ်ဘဲ ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟုသောအချက်နှင့် ဆက်စပ်နေသည့်ဖမ်းဆီးမှု၊ ချုပ်နှောင်မှု၊ ရာဇဝတ်မှုများ အဖြစ်အမှုရင်ဆိုင်ခြင်းနှင့် ထောင်ကျနေသည့်ကာလတို့၏အလားအလာသည် လွတ်လပ်စွာထင်မြင်ချက်အား ထုတ်ဖော်ခွင့်နှင့်သတင်းဖလှ ယ်ခြင်းတို့အား ခြောက်လှန့်နေသည်။ ထို့အပြင် မြန်မာ့တရားရေး၏ ယင်းကဲ့သို့သော အသရေဖျက်မှုများကို သမာ သမတ်ကျမှုနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုတို့ဖြင့်စစ်ဆေးရန် ရုန်းကန်နေရခြင်းကြောင့် ဥပဒေချိုးဖောက်မှုများသည် ပိုမို ကြီးထွား

436 ဧရာဝတီ၊ 'ဝ' ခဲမဖြူထုတ်လုပ်ရေး အရှိန်ကျလာသည်။ အောက်တိုဘာလ ၁၈၊ ၂၀၁၆။ မြန်မာနိုင်ငံမှ ခဲမဖြူများ ဟူသည့် ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ယူနန်ခဲမဖြူသတ္တုကုမ္ပဏီ၏ ထုတ်ပြန်ချက်။ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
437 ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂတက္ကသိုလ်၊ အရင်းအမြစ်များ တန်းတူညီစွာမဝေမှု၏ ပဋိပက္ခကျိန်စာ၊ ဧပြီလ ၂၀၁၆။
438 ကရင်ရွာများ တောင်များအကာအကွယ်ရရှိရန် ဆုတောင်း၊ ကရင်သတင်း၊ ၂၉ မတ်လ ၂၀၁၆။
439 မြန်မာတိုင်းမ်စ် စစ်တပ်သည် တယ်လီကွန်းကဏ္ဍ ရွှေ့လျားအောင်မြင်လှုပ်သည်။ ၃၁ ဇူလိုင်လ ၂၀၁၇။

လာသည်။⁴⁴⁰

ရာဇသတ်ကြီး ပုဒ်မ ၁၄၃ တွင် ဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်သော အစုအဝေးပြုလုပ်မှု၊ ပုဒ်မ ၁၄၅ ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သော အစုအဝေးတွင် လာရောက်ပူးပေါင်းမှု သို့မဟုတ် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်မှုနှင့်ပုဒ်မ ၁၄၇ တွင် ဆူပူအုံကြွမှုတို့ ပါဝင်သည်။ မြန်မာရာဇသတ်ကြီးဥပဒေသည် ဖော်ပြပါအတိုင်း ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြခွင့်ကို ကန့်သတ်ထားသည်။ ယခင်ကလည်း ဤကန့်သတ်ချက်ကို လက်ပံတောင်းတောင်မှ တရုတ်ပိုင် ဝမ်ပေါင်ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေမှုများကို ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြခဲ့ကြသော ကျောင်းသား ၇၀ ဝန်းကျင်အား တရားစွဲဆိုရန် အသုံးပြုခဲ့သည်။⁴⁴¹

(ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များ

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှတွေ့ရှိသော ပဋိပက္ခနှင့် လုံခြုံရေးတို့ဖြင့်ဆက်စပ်နေသော အဓိကအကြောင်းအရာများကို အောက်တွင် အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားသည်။

ကုမ္ပဏီနှင့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ ပဋိပက္ခနှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ လွှမ်းမိုးမှုများ ပါဝင်ပတ်သက်နေသော အဖွဲ့များ။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ အသက်ရှင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့် နှင့် လုံခြုံခွင့် အခွင့်အရေး၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ခွင့်နှင့် သတင်းအချက်အလက် လွတ်လပ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့ပိုင်ခွင့်။

■ **ကုမ္ပဏီနှင့်ရပ်ရွာလူထုများ၏ ပဋိပက္ခ။** သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော နေရာအများစုတွင်ကုမ္ပဏီနှင့် ရပ်ရွာလူထုများကြား ပဋိပက္ခမရှိကြောင်း လူထုမှပြောကြားကြသည်။ ကုမ္ပဏီလုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်စပ်နေသော မြေသိမ်းမှုများနှင့်ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း၏ မြေယာမဲ့မှု၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်ပျက်စီးမှုနှင့် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် ကုမ္ပဏီများ၌ ဒေသခံလူထုအား အဆင့်နိမ့်သည့် အခြေခံအလုပ်အကိုင်များတွင် ခန့်ထားခြင်းစသော ကိစ္စရပ်များကို မကြာခဏကြားသိရသော်လည်း အထက်ဖော်ပြပါကဲ့သို့ ရပ်ရွာလူထုနှင့် ကုမ္ပဏီများကြားပြဿနာမရှိပါဟု ဒေသခံများကပြောကြားခဲ့သည်။ ကုမ္ပဏီအုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းသည် ရပ်ရွာလူထုအများစုနှင့် ငြိမ်းချမ်းသော ဆက်ဆံရေးကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန်အတွက် ကျေးရွာအကြီးအကဲများ၊ ရပ်မိရပ်ဖတို့နှင့် ကောင်းမွန်သော ဆက်ဆံရေးထားလေ့ရှိပါသည်။ သို့သော် သတ္တုတွင်းအမြောက်အမြားတွင် (အထူးသဖြင့်အကြီးစားသတ္တုတွင်းများနှင့် အနီးတဝိုက်တွင်တည်ရှိသော ကျေးရွာများ) ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များသည် ကုမ္ပဏီအုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းနှင့် နီးကပ်လွန်းသော ဆက်ဆံရေးရှိသည်ဟုခံစားရကြောင်းနှင့် တစ်ခါတစ်ရံ ၎င်းတို့အပေါ် ကုမ္ပဏီမှ အခွင့်ပေးသည့် အကျိုးအမြတ်များအကြောင်းကို ပြောပြကြသည်။ ကျေးလက်ခေါင်းဆောင်များသည်လည်း မကြာခဏဆိုသလို ယင်းကဲ့သို့သော ဆက်ဆံရေးများမှ ၎င်းတို့အတွက် ကိုယ်ပိုင် ငွေကြေးအကျိုးအမြတ်များရကြသည်။ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများသည် ပဋိပက္ခသက်ရောက်နေသောနေရာများတွင်ရှိသော သတ္တုတူးဖော်ရမည့်မြေအားရယူရန် EAO များနှင့်ပူးပေါင်းကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ နေရာတစ်ခုတွင် ရွာသားများ၏ ပြောပြချက်အရ ကုမ္ပဏီသည် EAO များနှင့် ဆက်နွယ်မှုများရှိပြီး ဒေသအပေါ်ကို ကုမ္ပဏီ၏ခြိမ်းခြောက်မှုများရှိကြောင်းကို ပြောပြခဲ့ကြသည်။ အကြီးစားသတ္တုသန့်စင်သည့် လုပ်ငန်းတစ်ခုခုတွင် ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် စက်ရုံဆောက်လုပ်မည့်မြေကို EAO တစ်ဖွဲ့ထံမှ တိုက်ရိုက်ဝယ်ယူခဲ့သည်။ ဒေသခံလူအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ ရှင်းပြချက်အရ ထိုသိမ်းယူခဲ့သောမြေမှာ ယခင်က စိုက်ပျိုးမြေဖြစ်ကြောင်း အခိုင်အမာဆိုကြသည်။

440 ICJ မြန်မာနိုင်ငံ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏အသေရဗျက်မှုဆိုင်ရာ ပြစ်မှုဥပဒေများ အကျဉ်းချုပ်လေ့လာတင်ပြချက်။ ၂၆ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် စာမျက်နှာ ၁။

441 RFA ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေအရ လက်ပံတန်းဆန္ဒပြပွဲတွင် ကျောင်းသား ၇၀ ခန့်ကို မြန်မာနိုင်ငံတရားရုံးက တရားစွဲဆိုထားသည်။

■ **တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အစည်းများနှင့်/သို့မဟုတ် စစ်တပ်၏ ထိန်းချုပ်မှုနှင့်ရှိနေမှု။** သွားရောက် လေ့လာခဲ့သော သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရာနေရာများ၏ ထက်ဝက်ကျော်မှာ EAOများ၏ အပြည့်အဝ သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်တည်ရှိ၍/ သို့မဟုတ် စစ်တပ်နှင့်ဆက်နွယ်နေသော သတ္တုတူး ဖော်ရေးကုမ္ပဏီများအသွင်ဖြင့် တပ်အင်အား အများအပြားချထားကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဤသို့စစ်တပ်များ မျက်မြင်တည်ရှိနေမှုက လူထုအတွင်း အကြောင်းတရားကိုဖန်တီးသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအနေသည် EAOတို့ဖြင့် ပူးပေါင်းသည့်အခါ အားကောင်းသွားသောကြောင့် ကျေးရွာသူ၊ ကျေးရွာသားများအနေဖြင့်လက်တုံ့ ပြန်ခြင်းခံရမည်ကိုကြောက်သဖြင့် သဘောထားကွဲလွဲချက်များကို ဖွင့်ဟရန်တွန့်ဆုတ်သွားစေသည်။ ဤ အချက်ကပင် မကျေနပ်ချက်များကို တိုင်တန်းသည့်စနစ်များ ထိရောက်စွာအကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု၊ ရပ်ရွာ အသိုင်းအဝိုင်းများပါဝင်သော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများအတွက် အတားအဆီးများကိုဖြစ်ပေါ်စေကြောင်း ကွင်းဆင်း လေ့လာမှုတွင်တွေ့ရသည်။ ရွာသားများကို လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဝင်များက ခြိမ်းခြောက်ခဲ့ကြောင်း သာဓကအချို့ သိရှိရသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင် စစ်တပ်နှင့်ဆက်နွယ်နေသော ကုမ္ပဏီများနှင့် စစ်တပ်မှ လုပ် ကိုင်နေသောကုမ္ပဏီများကို ထည့်သွင်းလေ့လာခဲ့ပါသည်။ ထိုသတ္တုလုပ်ငန်းအနီးအနားရှိ ဒေသခံများသည် ထို ကဲ့သို့ကုမ္ပဏီနှင့် မြန်မာ့စစ်တပ်၏ ဆက်နွယ်မှုများကို သိရှိထားသည့်အခါ ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက် များနှင့်ပတ်သက်၍ ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြရန် သို့မဟုတ် သဘောထားကွဲလွဲမှုကိုထုတ်ဖော်ရန်အတွက် မပြောဆိုနိုင် ကြောင်း သိရှိရသည်။ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုအဖွဲ့များနေထိုင်သော နေရာများရှိ လူထုများတွင် ထိုကဲ့သို့ စိတ်ပူပန်မှုများရှိသည်ကို အထူးသဖြင့် တွေ့မြင်ရပါသည်။

■ **သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်သားများသည် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများနှင့် ၎င်းတို့၏ အလုပ်ရှင်များနှင့် သဘောထားကွဲလွဲ ချက်များကို တင်ပြခြင်းမပြုနိုင်ကြပါ။** မြန်မာစစ်တပ်မှ တပ်စခန်းများချထားသောနေရာများ သို့မဟုတ် EAO များ လှုပ်ရှားနေသောဒေသများတွင် တပ်များနှင့်ကုမ္ပဏီတို့ အပြန်အလှန်အကျိုးပြုမှုနေမှုများ၊ တပ်များမှ ကုမ္ပဏီများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နေမှုများကြောင့် သတ္တုတွင်းတွင်လုပ်ကိုင်သော တူးဖော်ရေးလုပ်သားများမှာ ၎င်းတို့၏စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ သို့မဟုတ် အလုပ်ရှင်များနှင့် သဘောထားကွဲလွဲချက်များ ကို တင်ပြခြင်းမပြုနိုင်ကြောင်းသိရှိရသည်။ ကုမ္ပဏီဘက်မှ တာဝန်ရှိသူများမှလည်း ၎င်းတို့အနေဖြင့်လည်း လက်နက်ကိုင်တပ်များ၏ လက်တုံ့ပြန်မည်ကိုကြောက်သဖြင့် တောင်းဆိုမှုကို လိုက်လျော့ရကြောင်း ပြောကြ သည်။

■ **အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့်ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသော စစ်တပ်နှင့်ဆက်နွယ်နေသည့်ကုမ္ပဏီများ အား ရပ်ရွာအသိုက်အဝိုင်းများက ကြောက်လန့်ကြသည်။** ဒေသတစ်ခုတွင် အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းနှင့် ဖက်စပ် လုပ်ကိုင်နေသော ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ရပ်ရွာလူထုအသိုက်အဝိုင်းတစ်ခုလုံး အသုံးပြုသော ရေအရင်းအမြစ် တစ်ခုအား ညစ်ညမ်းစေခဲ့သည်။ ရွာသူရွာသားများက ၎င်းတို့အသိုက်အဝိုင်းကို နာမကျန်းဖြစ်စေသော ညစ် ညမ်းမှုအတွက် မကျေနပ်ချက်ကိုထုတ်ဖော်မည့်အစား အိုးအိမ်ကိုသာ စွန့်ခွာ၍ ရွှေ့ပြောင်းသွားလိုခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤသို့ဖြစ်ရသည်မှာ အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းသည် လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများကို မြန်မာ့စစ်တပ်မှ စစ်သားများအား ငှားရမ်းအသုံးပြုသောကြောင့် ၎င်းသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအား ကြောက်ရွံ့ကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။ ရွာသူရွာသားများမှာ မကျေနပ်ချက်များကိုထုတ်ဖော်လျှင် အကြမ်းဖက် လက်တုံ့ပြန်ခံ ရမည်ကို စိုးရွံ့ကြသည်။ ထိုနေရာတွင်ပင် စစ်သားငါးယောက်ပါဝင်သော လုပ်ငန်းခွင်လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများက သတ္တုတွင်းနှင့်သတ္တုဆင့်တက်သန့်စင်သည့်နေရာများအနီးတွင်နေထိုင်ကြသောရွာသားများအားခြိမ်းခြောက်ခဲ့ ကြသည်ဟု ၎င်းတို့အသိုက်အဝိုင်းမှ သိရှိရသည်။ အခြားသတ္တုတူးဖော်ရာနေရာတစ်ခုတွင် လူ့အသိုက်အဝန်းမှ ပါဝင်ပတ်သက်သူများသည် လုပ်ငန်းကိုအကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်နေသောသူ၊ လုပ်ငန်းကိုထိန်းချုပ် သူများဖြစ်သည့် အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့်ဖက်စပ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကို လုပ်ကိုင်နေသည့် စစ်တပ်နှင့်ဆက်နွယ်နေသော ကုမ္ပဏီတို့အကြားဆက်စပ်မှုကို နားမလည်ကြကြောင်းပြောဆိုပါသည်။ ဤ

ဒေသတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်နေကြသော အသေးစားသတ္တုတူးဖော်သည့် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ထုတ်လုပ်နေသော နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (SOE) နှင့် စစ်တပ်နှင့်ဆက်သွယ်နေသော ကုမ္ပဏီများအကြား ကန်ထရိုက်စာချုပ်ပါ ပတ်သက်မှုနှင့် တာဝန်ခွဲဝေမှုများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိကြကြောင်း ပြောပြကြပါသည်။ သတ္တုတူးဖော်နေသော နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (SOE) ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန်နှင့် ၎င်းတို့၏တာဝန်ဝတ္တရားများအား ပိုမိုရှင်းလင်းသော အသေးစိတ်လိုအပ်ချက် တစ်ခုကို ထောက်ပြခဲ့ကြပါသည်။

- **ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများကြောင့် နှစ်နာချက်များကို အကြီးစား သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် ကုမ္ပဏီများအား ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းက ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြကြသည်။** မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်သော လူထုဆန္ဒပြပွဲ ကျင်းပရန် ကြိုတင်ခွင့်ပြုမိန့်လျှောက်ထားရသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင် တွေ့ရှိခဲ့ရသော သာဓကများတွင် ကြိုတင်ခွင့်ပြုမိန့်တင်လိုက်လျှင် မြို့နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့မှ ခွင့်ပြုချက်ပေးခဲ့မှုများရှိသကဲ့သို့ ခွင့်ပြုချက်မပေးခဲ့သော သာဓကများကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီတစ်ခုကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဒဏ်ခံစားရသော လူ့အသိုင်းအဝိုင်းမှ လူဦးရေသုံးရာဝန်းကျင်ခန့်ပါဝင်သော ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြပွဲတစ်ခုကို ရဲတပ်ဖွဲ့မှခွင့်ပြုမိန့်ပေးခဲ့ပါသည်။ ဆန္ဒပြစဉ်တွင် ကုမ္ပဏီကိုယ်စားပြုပုဂ္ဂိုလ်များရှိနေခဲ့ကြကာ ဆန္ဒပြသူများ အားအော်ဟစ်ကြိမ်းမောင်း၍ ဓာတ်ပုံများရိုက်ယူခဲ့ကြသော်လည်း တောင်းဆိုချက်များကိုမူ နားလည်အောင်ပြုလုပ်ပြီးဖြေရှင်းပေးခြင်းမျိုးတော့မပြုလုပ်ကြပေ။ တောင်းဆိုချက်များတွင် အများသုံးသောက်ရေအပေါ် ဆိုးဝါးသောထိခိုက်မှုများအား ကုစားပေးရန်နှင့် သတ္တုတွင်းမှစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများအား စနစ်တကျစွန့်ပစ်ရန်တို့ ပါဝင်သည်။ ဖြစ်ရပ်အများစုတွင် ဆန္ဒပြပွဲများမှတောင်းဆိုချက်များအား ကုမ္ပဏီများမှတုန့်ပြန်မှုမရှိကြောင်း လူထုမှပြောကြားခဲ့သည်။

သတ္တုတွင်းတည်နေရာများအနီးမှ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း၏ မလုံခြုံမှု

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာဖော်ပြနိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ သတင်းအချက်အလက်ရရှိခွင့်။ လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့ပိုင်ခွင့်၊ နှိပ်စက်မှု၊ ရက်စက်မှု၊ လူမဆန်မှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသောဆက်ဆံမှု သို့မဟုတ် အပြစ်ဒဏ်ဘေးတို့မှကင်းလွတ်ခွင့်။

- **လူအများအတွက် မလုံခြုံမှုဖြင့်တက်လာသော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု (အထူးသဖြင့် ထိခိုက်လွယ်အုပ်စုများအတွက်)နှင့် ရာဇဝတ်မှုများ မြင့်တက်လာခြင်း။** MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု မြင့်မားနေသော ဒေသအချို့အား ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင်ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ သုံးစွဲမှုများနေသောနေရာ၌ ဒေသခံများကပါ ပါဝင်၍ ဝင်ရောက်ဖမ်းဆီးခြင်းမျိုးတွင် နှစ်နှစ်အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အနည်းဆုံးဆယ်ယောက်ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ကြောင်း ဒေသခံများမှ ပြောပြခဲ့ကြသည်။ ဒေသခံများပါဝင်ကာ ဖမ်းဆီးပေးမှုများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်သူ များကိုဖမ်းဆီးနိုင်သောကြောင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကိုသာ ဖမ်းစီးရကြောင်းသိရသည်။ လူထုမှဖမ်းဆီးပြီး ဖမ်းဆီးခံရသူအား ရဲတပ်ဖွဲ့သို့လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ တစ်နှစ်အတွင်း ရွာတစ်ရွာတွင် နေထိုင်သူလေးယောက်အား မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုအတွက် ဖမ်းဆီးခံရပြီးနောက်၊ တရားစွဲဆိုပြီး ထောင်ချခံခဲ့ရကြောင်း ကျေးရွာမှပြောကြားခဲ့သော်လည်း မည်သည့်နေရာများတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်ကို အတိအကျ မလေ့လာနိုင်ခဲ့ပါ။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူနှင့်ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားသူ အရေအတွက်တိုးပွားလာသောကြောင့် အထက်ဖော်ပြပါကဲ့သို့သော လူထုမှဖမ်းဆီးမှုများပြုလုပ်ရန် ပိုမိုခက်ခဲလာကြောင်း ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ အဖွဲ့ဝင်များက ပြောကြားကြသည်။ အထူးသဖြင့် ယာဘ (မက်သမ်ဖတမင်း)နှင့်ဘိန်းဖြူ(ဟီရီးအင်း) တို့ကဲ့သို့သော မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးနှုန်းများ ကျဆင်းလာသောကြောင့်လည်း ဖမ်းဆီးရန်ပိုမိုခက်ခဲလာခြင်းဖြစ်သည်။ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာအုပ်စုတစ်ခုတွင် ရွာသူရွာသား ၃၀% မှာ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ

များဟုသိရှိရပြီး မူးရစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုမှာ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ချိန်တွင်စတင်ခဲ့ပြီး ယင်းလုပ်ငန်းများနှင့်အတူ တစ်ပြိုင်နက်တည်းကြီးထွားလာခဲ့သည်။ ရွာသားအများအပြားမှာ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများဖြစ်သည်။ ၎င်းဒေသတွင် မိမိကိုယ်ကိုမိမိ သေကြောင်းကြံစီမှုများ ဖြစ်လာသည်ကိုလည်း သိရှိခဲ့ရပါသည်။

- **ကုမ္ပဏီလုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် ဝန်ထမ်းများနှင့်ဆက်နွယ်နေသော ရာဇဝတ်မှုသတင်းများ နည်းပါးခြင်း။** ရွှေ့ပြောင်းသတ္တုတွင်းလုပ်သားများစုပြုံများပြားလာခြင်းကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် ဒေသခံများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများကြား တင်းမာမှုများရှိခဲ့ကြသော်လည်း ၎င်းမှာ အကြမ်းဖက်မှုအဖြစ် မြင့်တက်လာမှုမရှိဟု သိရှိရသည်။ ထိုကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းတည်ရာများတွင် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ရောက်လာချိန်မှစ၍ ခိုးမှုများမြင့်တက်လာကြောင်း ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ပြောကြားပါသည်။ လုပ်ငန်းတည်နေရာအချို့တွင် သတ္တုတွင်း အလုပ်ကြမ်းများနှင့်ပတ်သက်သော မြင့်တက်လာသည့် ဝင်ငွေသည် ကာရာအိုကေဆိုင်များဖွင့်လှစ်လာခြင်း၊ အရက်ရောင်းခြင်းနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်းတို့ကြောင့် အပိုအသုံးအဖြုန်းများ မြင့်တက်လာခြင်းကို ဦးတည်စေသည်ဟု သိရှိရသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းတည်ရာအနီးတွင် အမျိုးသားရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ပြားပြားလာမှုကြောင့်အမျိုးသမီးများလုံခြုံမှုလျော့ပါးလာကြောင်းနှင့်မကြာသေးခင်က ဒေသခံအမျိုးသမီးတစ်ဦးအား ကိုယ်ထိလက်ရောက်ကျူးလွန်ခံခဲ့ရကြောင်း သိရှိရသည်။ ဤဖြစ်စဉ်ကြောင့် အမျိုးသမီးများ ရေခပ်၊ ထင်းခွေရာတွင် အုပ်စုဖွဲ့သွားလာရတော့သည်။

တရားဝင်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့်လုပ်ငန်းများနှင့်တရားမဝင်လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တုတူးဖော်သူများအကြား ပဋိပက္ခ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခွင့်၊ သတင်းအချက်အလက်ရပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်နှင့်အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့ခွင့်၊ နှိပ်စက်မှု၊ ရက်စက်မှု၊ လူမဆန်မှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်း စေသောဆက်ဆံမှု သို့မဟုတ် အပြစ်ဒဏ်ပေးတို့မှ ကင်းလွတ်ခွင့်။

- **သတ္တုရိုင်းများခိုးယူမှုသည် သတ္တုတွင်းဝန်ထမ်းများ။** ကလေးများနှင့်လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများအတွက် လုံခြုံရေးအန္တရာယ်အလားအလာကိုဖြစ်စေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကုမ္ပဏီ၏ သတ္တုရိုင်းကို သန့်စင်ရန် ဆင့်တက်လုပ်ကိုင်ခြင်းကို ရေများပေါ်သိစွာရသည့် မိုးရာသီတွင် ခဲမဖြူ သန့်စင်ခြင်းလုပ်ငန်းကို ပိုမိုထိရောက်စွာ လုပ်ကိုင်လာနိုင်ကြပါသည်။ ဤမိုးရာသီအတွက် စုဆောင်းထားသော များပြားလှသည့် ကုန်ပစ္စည်းများသည် အကြီးစားသတ္တုတွင်းတည်ရာ အနီးအနားတွင် ခဲမဖြူသတ္တုများအား ခိုးယူမှုကို မြင့်တက်စေသည်ဟု MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုက ညွှန်ပြသည်။ ခဲမဖြူတူးဖော်ထုတ်လုပ်သောကုမ္ပဏီတစ်ခု၏ လုပ်ငန်းမန်နေဂျာတစ်ယောက်က ထိုအကြောင်းကြောင့် မိုးရာသီတွင် မြို့နယ်ရဲဌာနမှ ထပ်ဆောင်းအကူအညီကို တောင်းခံခဲ့ရကြောင်း ဆိုပါသည်။ အသက် ၁၃ နှစ်၊ ၁၄ နှစ် အရွယ် ကလေးများသည် အကြီးစားသတ္တုတွင်းကြီးများ၏ လုပ်ငန်းတည်နေရာတွင် ခဲမဖြူသတ္တုရိုင်းများခိုးယူရန် ဝင်ရောက်ခြင်းများရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ သတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် သတ္တုလုပ်ငန်းထုတ်လုပ်မှုကို စောင့်ကြပ်စစ်ဆေးရသည့် အမှတ်(၂)သတ္တုတွင်းမှ ကုမ္ပဏီ၏ လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများအား အသက်မပြည့်သေးသည့် ကလေးများဝင်ရောက်ခိုးယူပါက ၎င်းတို့အား ရဲတပ်ဖွဲ့သို့ တိုင်ကြားခြင်း မပြုရန် မေတ္တာရပ်ခံတောင်းဆိုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် ကလေးငယ်များအတွက် မူဝါဒတစ်ခုကို ချမှတ်ခဲ့သည် ၎င်းမှာ ထိုကဲ့သို့ခိုးယူရန် ကြိုးစားခြင်းမျိုး နောက်နောင်တွင်မပြုလုပ်ပါဟု ခံဝန်ကတိလက်မှတ် ထိုးစေခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ခံဝန်ထိုးပြီးကလေးများ နောက်တစ်ကြိမ် ထပ်မံပြုလုပ်လျှင် ရဲအားတိုင်ကြား လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ကုမ္ပဏီမှ တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်စာချုပ်ဖြင့် ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ငန်းတည်နေရာအတွင်း ခဲမဖြူတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရန်အခွင့်ရသော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူတစ်ယောက်မှာ သဘောတူညီထားသည့်နေရာ၏ ပြင်ပတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်နေသည်ကိုတွေ့ရသဖြင့် ဧရိယာကျော်ပြီး ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်မှုဖြင့်

အဖမ်းခံခဲ့ရသည်။ ခရိုင်တရားရုံးတွင် ချုပ်နှောင်ခံနေရစဉ် ထိုလက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူမှာ ရဲများ၏ ကြိမ်းမောင်းမှုနှင့်ခြောက်လှန့်မှုကို ခံခဲ့ရသည်ဟုဆိုပါသည်။ ၎င်း၏အဆိုအရ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီသည် ခရိုင် တရားသူကြီးအပေါ်တွင် ပစ်ဒဏ်တိုးမြှင့်ရန် ဖိအားပေးခဲ့၍ ၎င်းသတ္တုတွင်းလုပ်သားအား ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ကွက် ဧရိယာအတွင်း တရားမဝင်လုပ်ကိုင်နေသော အခြားလက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူတို့၏ အမည်များကို လည်းဖော်ထုတ်ရန် အတင်းအကြပ်စေခိုင်းခဲ့သည်ဟုသိရသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုက ရွှေတူးဖော်ရာ နေရာများတွင် ကလေးများဖမ်းဆီးခံရသည့် ဖြစ်စဉ်များကို တွေ့ရသည်။ သတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် အသက် ၁၃နှစ် ၁၄နှစ်အရွယ် ယောက်ျားလေးနှစ်ယောက်သည် ရွှေပါဝင်နေသေးသည့် စွန့်ပစ်မြေစာများခိုးယူရန် သတ္တုတွင်း လုပ်ကွက်ထဲသို့ ခိုးဝင်ခဲ့ကြသည်။ ကလေးများအား သတ္တုတွင်းလုံခြုံရေး ဝန်ထမ်းများက ဖမ်းဆီးခဲ့ကြသည်။ ၎င်းလုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများကို ဒေသခံလူဆိုးဂိုဏ်သားများထဲမှ ရွေးချယ်အလုပ်ခန့်ထားသည်ဟု လူ့အသိုက် အဝန်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများမှ သိရသည်။ ကလေးများအား ရဲစခန်းသို့ပို့ခဲ့သဖြင့် ဖမ်းဆီးခံရတော့သည်။ ထိုကလေးများအား ခိုးမှုဖြင့်တရားစွဲဆို၍ထောင်ဒဏ် ၁ နှစ် နှင့် ၆လ အသီးသီးကျခံစေခဲ့သည်။

- **လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တုတူးဖော်သူများအား ရုတ်တရက်ဝင်ရောက်ဖမ်းဆီးခြင်း။** တရားမဝင် လက်လုပ် လက်စားဓာတ်သတ္တုတူးဖော်သူများ အများအပြားရှိသောဒေသများတွင် မြို့နယ်အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနသည် ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် အမှတ်(၂)သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအပါအဝင် အခြားအစိုးရဌာနများနှင့်ပူးပေါင်း၍ တရား မဝင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများအား ဝင်ရောက်ဖမ်းဆီးမှုများ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ ဒေသရုံးတစ်ရုံးတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြသော ဝန်ထမ်းများအပါအဝင် သတ္တုတူးဖော် ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း၌ ပါဝင်ပတ်သက်နေကြသူများ၏အဆိုအရ အဆိုပါဝင်ရောက်ဖမ်းဆီးမှုများသည် ထိခိုက်လွယ်သည့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တု တူးဖော်သည့်အုပ်စုများကိုသာ ဖမ်းဆီးရန်ထိရောက်မှု ရှိခဲ့ပြီး၊ တရားမဝင်လုပ်ကိုင်နေသော အကြီးစားလုပ်ငန်းများကိုမူ ဝင်ရောက်ရှာဖွေချိန်တွင် မတွေ့ခဲ့ရပါ။ ယင်းသို့ဖြစ်ရ ခြင်းမှာ ပို၍အရှိန်အဝါကြီးသော သတ္တုတူးဖော်သူများအား အာဏာပိုင်များကကြိုတင် သတင်းပေးခဲ့ခြင်းကြောင့် ဟု ပါဝင်ပတ်သက်သူများက မှတ်ယူကြသည်။ ဆင်းရဲသောလက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများထံမှ ပစ္စည်း ကိရိယာများကို သိမ်းဆည်းလိမ့်မည်ဖြစ်၍ အသေးစားတရားမဝင် လုပ်ငန်းများမှ မြေတူးစက်များကို သိမ်းဆည်း ကောင်း သိမ်းဆည်းနိုင်သော်လည်း ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးနှင့် သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် အဆက် အသွယ်များရှိသော သတ္တုတူးဖော်သူများ၏ စက်ယန္တရားများကိုမူ သိမ်းဆည်းခြင်း ဒဏ်ငွေတပ်ခြင်းများ ပြုလုပ်လိမ့်မည်မဟုတ်ဟု ပါဝင်ပတ်သက်သူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ သိရှိခဲ့ရပါသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက် အားဖြင့် သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးခြင်းများကို လုပ်ဆောင်ရာတွင် ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိထားသည့် သတ္တုတွင်းများကိုသာ စစ်ဆေးခြင်းများရှိပြီး၊ အလွတ်သဘော ဝင်ရောက်စစ်ဆေးခြင်းမျိုးများ မဟုတ်ပါ။ ဤသို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ သတ္တု တွင်းဦးစီးဌာနက ခန့်အပ်သောစစ်ဆေးမှုသည် စစ်ဆေးရမည့်သတ္တုတွင်းအား ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိထားသောသတ္တု တွင်းများစာရင်းမှ ရွေးချယ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ လုပ်ကိုင်နေသူများအား တွေ့ဆုံမေး မြန်းမှုများအရ ခွင့်ပြုထားသောသတ္တုတွင်းများကို စစ်ဆေးမှုဆောင်ရွက်ရန် သွားလာစဉ်အတွင်း သတ္တုတွင်း ဦးစီးဌာန၏ဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် ခွင့်ပြုမိန့်မရှိဟု သိရှိပြီးသော သတ္တုတွင်းပေါင်းများစွာကိုသိလျက်ဖြင့် အရေး ယူမှုမရှိဘဲ လျစ်လျူရှုပြီး ဖြတ်သန်းသွားနေကြပါသည်။ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော အကြီးစားသတ္တုလုပ်ငန်း တစ်ခု၏ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်း၏ ထုတ်လုပ်မှုစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့သည် လစဉ်လတိုင်း လာဘ်ငွေရယူနေသည်ဟု တင်ပြကြသည်။ MCRB မှ ကွင်းဆင်းလေ့လာသူများ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော မြို့နယ်တစ်မြို့နယ်တွင် တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်သူများ ရာဂဏန်းအထိရှိသော်လည်း ရဲတပ်သားအင်အားမှာ ၃ ယောက်သာရှိသည်။ တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရှိသည့်မြို့များတွင် ၎င်းနှင့်အလားတူ တရားမဝင်အလုပ်သမားများစွာရှိသည်ကို ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု၏ တွေ့ရှိချက်များတွင် တွေ့ရ သည်။ တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းများရှိသည့် ဒေသများတွင် EAO များ ပါဝင်ပတ်သက်မှု မရှိသည့် တိုင်အောင် တရားမဝင်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍမှ ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း

များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး အရေးကြီးသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်နေသည်ကို ဖော်ညွှန်းပြ လျက်ရှိပါသည်။

တရားမဝင်ပေးဆောင်မှုနှင့် ကုန်စည်စီးဆင်းမှု

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ အသက်ရှင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံခွင့် အခွင့်အရေး၊

- အများပြည်သူအတွက်ဝန်ဆောင်မှုများ အမြဲတမ်းခန့်ထားရန် မရေရာခြင်းနှင့် ခန့်အပ်ရန်မရှိခြင်းသည် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေသော နေရာများနှင့်ပဋိပက္ခအလွန်ဒေသများ၏ နေရာအနှံ့အပြားတွင် တွေ့ရပါသည်။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သော အချို့နေရာများသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခကြောင့် ထိခိုက်ခံခဲ့ရ သောဒေသများ၏ ကျေးရွာများတွင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၎င်းကျေးရွာများသည် EAO ထိန်းချုပ်ထားသည့် တည်နေရာများတွင်ရှိသဖြင့် အစိုးရအေဂျင်စီများဝင်ရောက်ရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်သောကြောင့် ပြည်ထောင်စု အစိုးရနှင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အစည်းများအကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီပြီးသည့်တိုင် ပြည်ထဲ ရေးဝန်ကြီးဌာနက ပြန်တမ်းဝင်နေရာအဖြစ် မသတ်မှတ်သေးချေ။ အစိုးရအေဂျင်စီများသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ပြန်တမ်းဝင်ကျေးရွာများကိုသာ ဝန်ဆောင်မှုများထောက်ပံ့ပေးလေ့ရှိပါသည်။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် မူလတန်းပညာရေး တို့မရရှိခြင်းမှာ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအတွက် အဓိကအလေးထားဂရုပြုစရာများ၏ သာဓက များဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါကဲ့သို့သောကျေးရွာနှစ်ရွာတွင် နေထိုင်ကြသော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူ အသိုင်းအဝိုင်းနှစ်ခုစလုံးတွင် အစိုးရကျောင်းများမရှိသောကြောင့် ၎င်းတို့ငွေကြေးဖြင့် ကိုယ်ထူကိုယ်ထကျောင်း များကို စီစဉ်တည်ထောင်ကြရပါသည်။
- **အနည်းဆုံး ဒေသသုံးခုတွင် တစ်ပိုင်တစ်နိုင်နှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများမှ ကောက်ခံသော တရားမဝင်အခွန်အခများ။** ဤနေရာများတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ သတ္တုတူးဖော်သူများနှင့် ရပ်ရွာ အသိုင်းအဝိုင်းတို့အကြား ပြင်းပြင်းထန်ထန်ထိပ်တိုက်တွေ့မှုများမရှိပေ။ အချို့နေရာများတွင် တရားမဝင်သော ငွေပေးချေမှုများကို စံနှုန်းသတ်မှတ်ထား၍ တရားမဝင်အခွန်အခများကို လုပ်ငန်း၏အရွယ်အစား၊ အကျိုး အမြတ် သို့မဟုတ် ထုတ်လုပ်မှုပမာဏ၊ မြေတူးစက်များနှင့် အခြားယန္တရားများအသုံးပြုမှုတို့အပေါ် လိုက်၍ပေး ရသည်။ ထိုပြည်နယ်များထဲမှာ ပြည်နယ်တစ်ခုတွင် သတ္တုတူးဖော်သူများမှာ ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းအတွက် အခွန် ပေးရ၍ ကျေးရွာသားများမှာ ၎င်းတို့၏အိမ်နှင့်ကား သို့မဟုတ် ဆိုင်ကယ်ပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် အခွန်ပေးကြရပါ သည်။ ဒေသအချို့တွင် EAO များသည် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သူများအား နည်းစနစ်တကျ မဟုတ်ဘဲ ငွေ တောင်းခံကြသည်။ အစိုးရအခများနှင့် ငွေတောင်းခံပုံများမှာ နှစ်အလိုက်ပြောင်းလဲမှုရှိကြပါသည်။
- **EAO များမှ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေများရှိ သတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများအား စီမံခန့်ခွဲခြင်း။** အချို့ဒေသများတွင် EAO များသည် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် လုပ်ငန်းများအား စနစ်ကျနသောနည်းလမ်းဖြင့် စီမံခန့်ခွဲ ကြသည် (လေးထောင့်ဇယား ၂၄)။ သို့သော် အခြားဒေသများတွင်မူ ထိုသို့ဟုတ်ဟန်မတူပါ။ EAO တစ်ဖွဲ့ ထိန်းချုပ်ထားသော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် ဒေသ၏ရွာသူရွာသားများက EAO များအနေဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲရေးအတွက် အဖွဲ့ခွဲတစ်ဖွဲ့တည်ထောင်သင့်ကြောင်း အကြံပြုခဲ့ကြပါသည်။ ရွာသူရွာသား များ စဉ်းစားသည့်ပုံစံမှာ ဒေသတွင်းသတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သူများအား EAO မှ အခွန်ကောက်ခံပါက ၎င်းအခွန် အခ၏တစ်ချို့တစ်ဝက်ကို သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဆိုးဝါးသည့် ထိခိုက်မှုများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ပြန်လည်အသုံးပြုသင့်သည်ဟူ၍ဖြစ်သည်။ EAO ထိန်းချုပ်ထားမှုရှိသော နယ်မြေများတွင် အစိုးရအေဂျင်စီများအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းများ သို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေများအား စစ်ဆေးနိုင်ခြင်းမျိုးမရှိပါ။ အခြားပြည်နယ်တွင် EAO များခွင့်ပြုထားသော လုပ်ကွက်များ၏ အရွယ်အစားကို

အခြေခံကာ သတ္တုတွင်းအခွန်တွက်ချက်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ခွင့်ပြုမိန့်များ မထုတ်ပေးခင် ကြိုတင် စနစ်တကျစီမံခန့်ခွဲမှု သို့မဟုတ် အကဲဖြတ်မှုမျိုးရှိ ဟန်မဟုတ်ပါ။ တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်သူများအနေဖြင့် လုပ် ကွက်တစ်ခုတွင် သတ္တုတူးဖော်နေလျှင် EAO အနေဖြင့် ၎င်းတို့အား ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးနိုင်ကာ ၎င်းတို့လုပ်ငန်း အတွက် နောက်ပိုင်းတွင် အခွန်ကောက်ခံမည်ဖြစ်သည်။

- **အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုအပြင်ဖက်တွင်ရှိသည့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင်း ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ သတိ မပြုမိသည့် ဖြစ်ပျက်မှုများ။** EAO များ လှုပ်ရှားနေသည့် နယ်မြေများတွင် တရားဝင်သည်ဖြစ်စေ မဝင်သည်ဖြစ်စေ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသည့် အာဏာ (De facto) ဖြင့် စီမံအုပ်ချုပ်နေပါက မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့အနေဖြင့် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းအတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်ရှိသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတိုင်း အာဏာ တည်စေရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ကြောင်း ပြောဆိုပါသည်။ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုသည် EAO များအတွက် အရေးပါသော ဝင်ငွေရလမ်းတစ်ခုဖြစ်ကာ အစိုးရအရာရှိကြီးများ အား အကျင့်ပျက်ချစားစေသည့် အကြောင်း တစ်ချက်လည်းဖြစ်သည်။ နယ်စပ်စစ်ဆေးရေးဂိတ်များ၏ လုပ်ဆောင်မှုများသည်လည်း ယင်းကဲ့သို့ပင် အောက်ခြေမှဖြစ်ပျက်နေသည်။ အစိုးရအာဏာပိုင်များမှာ တရားမဝင်လာဒ်ငွေများရရှိကြ၍ EAO များအနေဖြင့် လည်း ထိုကဲ့သို့အချက်များဖြင့်သာ ကုန်စည်စီးဆင်းမှုကိုချုပ်ကိုင်ကြသည်။

လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ မတရား ဖမ်းဆီးမှုမှ ကင်းဝေးခွင့်၊ ညှဉ်းပမ်းနှိက်စက်မှု၊ ရက်စက်မှု၊ လူမဆန်မှုနှင့်ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသောဆက်ဆံမှု သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးမှုတို့မှကင်းဝေးခွင့်။ တရားမျှတ၍ ကောင်းမွန်သော အလုပ်ခွင်အခြေအနေရရှိခွင့်။

- **မတရားဖမ်းဆီးမှုနှင့် ချုပ်နှောင်ထိန်းသိမ်းမှု။** MCRB လုပ်ဆောင်ခဲ့သော တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ သတ္တုတူး ဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်၍ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများတွင် ကလေး သူငယ်များအား အရွယ်ရောက်ပြီးသူများနှင့် အတူထောင်ချခြင်းနှင့် ပုံမှန်မဟုတ်သောတရားစွဲဆိုမှုများ အပါ အဝင် တစ်ဖက်သတ်ဆုံးဖြတ်ဖမ်းဆီးမှုနှင့် ချုပ်နှောင်ထိန်းသိမ်းမှုဖြစ်ရပ်များ ပါဝင်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ တရား စီရင်ရေးပိုင်းတွင်လည်း ပြည်သူများ၏ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြခွင့်ကို ကန့်သတ်သည့် မြန်မာ့ဥပဒေများအား လုံခြုံရေး အရာရှိများက အတင်းအကြပ်ပြုကြသည်။ ယင်းကြောင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု များ၊ မြေယာနှင့် အသက်မွေးမှုလုပ်ငန်းများဆုံးရှုံးကြသည်။ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကြောင့်ဖြစ်သော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု အကြောင်းရေးသားသော ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ပုဂ္ဂိုလ်များအား အသရေဖျက်မှုဖြင့် စွဲဆိုခံရသည့်ဖြစ်ရပ်များနှင့် ကုမ္ပဏီများ၏မြေသိမ်းမှုများကို စောဒကတက်သူများအား ခြိမ်းခြောက်မှုများလည်း ရှိသည်။
- **အချို့ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့လုပ်ငန်းများအတွက်လုံခြုံရေးယူရန် ပြည်သူ့လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များဖြစ်သော မြန်မာ စစ်တပ်နှင့်/သို့မဟုတ် ရဲတပ်ဖွဲ့ကို အားကိုးအားထားပြုနေကြသည်။** ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ငန်းခွင်များရှိ လုံခြုံရေးဝန် ထမ်းများနေရာများတွင် အငြိမ်းစားနှင့်တာဝန်ထမ်းဆောင်နေဆဲ စစ်ဘက်အမှုထမ်းများ၊ ရဲအရာရှိများနှင့် တိုင်း ရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း (EAO) မှ အဖွဲ့ဝင်များ ပါဝင်နေလေ့ရှိသည်။ တိုင်းရင်းသားဒေသများနှင့် နယ်မြေများ၏ အတွင်းနှင့်အပြင် နှစ်ခုစလုံးတွင် အများပြည်သူအတွက် လုံခြုံရေးချထားမှုရှိသည်ကို တွေ့ရပြီး EAO များရှိနေသည့် နယ်မြေများတွင် ၎င်းလုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများ အကို အမြဲတမ်းချထားပေးလေ့ မရှိပါ။ စစ်တပ် အတွက် ယခင်က စက်ဖက်ဆိုင်ရာလုံခြုံရေးတွင် အလုပ်လုပ်ခဲ့သူတစ်ဦးအား ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှ အလုပ်ခန့်ထားခဲ့ သည်။ တိုင်းပြည်အတွက် အလုပ်လုပ်နေဆဲ ပြည်သူ့လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များအား ပုဂ္ဂလိကတာဝန်အတွက် အလုပ်ခန့်အပ်ပါက ၎င်းတို့၏ သမာသမတ်ကျမှုကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေနိုင်၍ အဂတိလိုက်စားမှုကို ဖြစ်လာ

နိုင်စေပါသည်။ ကုမ္ပဏီတစ်ခုတွင် လုံခြုံရေးတာဝန်အား တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်က လုပ်ဆောင်ပါက တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်မှာ မြန်မာ့စစ်တပ် သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုဂ္ဂလိက လုံခြုံရေးကုမ္ပဏီများရှိသော်လည်း သွားရောက်လေ့လာ ခဲ့သော လုပ်ငန်းတည်ရှိရာနေရာတိုင်းတွင် ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီမှ လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများ မတွေ့ရပေ။

- **ကုမ္ပဏီများမှလုံခြုံရေးလုပ်ငန်းအား စီစဉ်ထားရှိမှုနှင့် ပညာရှင်ဆန်စွာလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် အကန့်အသတ် ရှိမှု။** သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော လုပ်ငန်းတည်ရှိရာနေရာများတွင် လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းအများစုကို ဒေသခံလူထု ထဲမှရွေးချယ် ခန့်ထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းတည်ရှိရာ နေရာအားလုံးလိုလိုတွင် လုပ်ကိုင်နေသော လုံခြုံရေး ဝန်ထမ်းများမှာ လေ့ကျင့်သင်ကြားထားခြင်း မရှိပါ။ လုပ်ငန်းတည်ရှိရာ နေရာတိုင်းတွင် လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက် သောစီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များ လုပ်ဆောင်ထားခြင်းမရှိပါ။ အလုပ်ချိန်အတွင်း လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများ အရက် သေစာ သောက်စားထားသည့်ဖြစ်ရပ်များလည်း တွေ့ရပါသည်။ ပညာရှင်ဆန်စွာလုပ်ကိုင်သော လုပ်ငန်းအဖွဲ့ တစ်ခုကဲ့သို့ (professional group) လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများမှာ အလုပ်အခြေအနေ၊ အခွင့်အရေးများ၊ အကျိုး အမြတ်များနှင့် အကာအကွယ်များမှာ မရှိသလောက်နီးပါးဖြစ်သည်ကို လုပ်ငန်းခွင်တည်ရှိရာ နေရာတိုင်းလိုလို တွင် တွေ့ရသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတိုင်းတွင် အမျိုးသမီးလုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများ မတွေ့ရပါ။

(ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂၅။ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်နေသော လုံခြုံရေးနှင့်ပဋိပက္ခအတွက် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ။

နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ

- [ICMM Sustainable Development Framework](#)
- IFC Performance Standards and Guidance Notes:
  - [PS 1 - Assessment and Management of Environmental and Social Risks and Impacts](#)
  - [PS 4 - Community Health, Safety and Security](#)
- [International Code of Conduct for Private Security Service Providers](#)
- [The Voluntary Principles on Security and Human Rights](#)
- [UN Guiding Principles on Business and Human Rights](#)
- [UN International Bill of Human Rights and Core Human Rights Instruments](#)
- [World Gold Council Conflict-Free Gold Standard](#)

လမ်းညွှန်ချက်များ

- Communities and Small-Scale Mining, World Bank, CommDev (2009), [Mining Together: Large-Scale Mining meets Artisanal Mining \(Guide for Action\)](#)
- IHRB, [From Red to Green Flags: The Corporate Responsibility to Respect Human Rights in High-Risk Countries.](#)
- International Alert, [Conflict-Sensitive Business Practice: Guidance for Extractive Industries.](#)
- OECD, [Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affect ed and High-Risk Areas.](#)

- OECD, [Risk Awareness Tool for Multinational Enterprises in Weak Governance Zones.](#)
- ICMM, ICRC, IFC and IPIECA, [The Voluntary Principles on Security and Human Rights Implementation Guidance Tools.](#)
- UN Global Compact, [Business for Peace.](#)
- UN Global Compact, [Guidance on Responsible Business in Conflict-Affected and High-Risk Areas: A Resource for Companies and Investors.](#)
- UNDP, [Women and Natural Resources](#)
- World Vision Canada, [Preventing Conflict in Exploration: A Toolkit for Explorers and Developers.](#)
- Geneva Center for Democratic Control of Armed Forces and the International Committee of the Red Cross, [Addressing.](#)
- IFC Good Practice Handbook (2017): [Use of Security Forces: Assessing and Managing Risks and Impacts, Guidance for the Private Sector in Emerging Markets](#)

ဖော်ဆောင်ရေးများ

- ဥရောပသမဂ္ဂ၏ မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၏ လူစုလူဝေးစီမံခန့်ခွဲမှု လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးအစီအစဉ် ([Crowd Management Training of Myanmar Police Force programme](#))။ ဤအစီအစဉ်သည် မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဆောင်ရွက်ချက်ကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန်ရည်ရွယ်၍ နိုင်ငံသားများ၏ ဒီမိုကရေစီအခွင့်အရေးများကို မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၏လေးစားမှုနှင့် စောင့်ရှောက်မှုဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် စတင်မိတ်ဆက်ခြင်းဖြစ်သည်။
- ICMM ၏ ကုမ္ပဏီ-ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအကြား ပဋိပက္ခအပေါ် လေ့လာမှု ([Research on Company-Community Conflict](#))။ ကုမ္ပဏီများနှင့်ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအကြား ပဋိပက္ခများနှင့်ဆက်စပ်နေသော အလားအလာကို ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်ပြီး အသိပညာရယူရန် ICMM သည် ၂၀၀၂ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်အကြား ကုမ္ပဏီ-ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအကြား ပဋိပက္ခများနှင့်ဆိုင်သည့် အစီရင်ခံစာများကို အဓိကထား၍ လေ့လာမှုပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။
- ICMM နီးနော့ဖလှယ်ပွဲ၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသော သို့မဟုတ် ဖြစ်ပွားရန်အလားအလာမြင့်မားသော တိုင်းပြည်များတွင် သတ္တုတူးဖော်သည့်အခါ လုံခြုံရေးဖန်တီးပေးခြင်းနှင့်လူ့အခွင့်အရေး လေးစားလိုက်နာခြင်းဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ ([The Challenges of Security Provision and Respecting Human Rights when Mining in Conflict or High Risk Countries](#))။ နီးနော့ဖလှယ်ပွဲ၏အသံဖိုင်ကို အင်တာနက်တွင်ရရှိနိုင်သည်။
- UN Global Compact ၏ [Responsible Business Advancing Peace: Examples from Companies, Investors and Global Compact Local Networks](#)။ ဤမှတ်တမ်းတွင် ပဋိပက္ခကြောင့်ထိခိုက်၍ အန္တရာယ်အလားအလာ မြင့်မားနေသောဒေသများမှ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအပေါ် လမ်းညွှန်ချက်ကို ကုမ္ပဏီများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် UN Global Compact Local Networks များက မည်သို့အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများကို တင်ပြထားပါသည်။
- Geneva Center for Democratic Control of Armed Forces နှင့် the International Committee of the Red Cross တို့၏ [Knowledge Hub](#) သည် လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်ဆိုင်ရာ အရေးစိန်ခေါ်မှုများအတွက် ကောင်းမွန်သောအလေ့အကျင့်များ အကောင်အထည်ဖော်မှုပံ့ပိုးရန် လမ်းညွှန်ချက်မှတ်တမ်းများနှင့် လက်တွေ့ကျသောနည်းလမ်းများ စုစည်းထားသည့် အခမဲ့ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်။